

Wprowadzenie

Szanowne Czytelniczki, szanowni Czytelnicy,

z dużą satysfakcją przekazujemy 71. numer czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, który jest efektem drugiej edycji seminarium Człowiek – Przestrzeń – Miejsce zorganizowanego na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM. Odbyło się ono 7 marca 2024 r. Tytuł tego wydarzenia brzmiał: *Konflikty, nierówności i wykluczenie w przestrzeni miejskiej*. Głównym celem seminarium było zapewnienie pola do wymiany doświadczeń, koncepcji i wiedzy pomiędzy młodymi naukowcami i ekspertami, stworzenie szansy na merytoryczną dyskusję w gronie osób skupionych w środowisku naukowym, zajmujących się prowadzeniem badań w ramach nauk humanistycznych i społecznych, a szczególnie geografii człowieka. Seminarium jest także platformą rozwoju potencjału naukowo-dydaktycznego uczestników oraz integracji przedstawicieli i przedstawioelek różnych dyscyplin naukowych. Tegoroczne wydarzenie składało się z czterech głównych części. Seminarium otworzył dziekan WGSEiGP prof. dr hab. Paweł Churski. Następnie wykład wprowadzający dotyczący konfliktów w przestrzeni miejskiej z perspektywy socjologiczno-architektonicznej wygłosili prof. US dr hab. Maciej Kowalski i mgr inż. arch. Marek Ostrowski. Po nich odbyły się dwie sesje tematyczne.

Sesja pierwsza pt. *Konflikty w przestrzeni miejskiej* moderowana była przez dr. Tomasza Sowadę. Uczestniczyli w niej prof. dr hab. Iwona Sagan, dr Piotr Juskowiak oraz dr Marta Klekotko. Sesja obejmowała kwestie dotyczące działalności ruchów społecznych, protestów, demonstracji i innych praktyk oporu pozostających w silnym związku z przestrzenią. Stanowi ona ich scenę, ale może być również przedmiotem konfliktu lub też pewnym środkiem wyrazu, stając się aktorem współdecydującym o przebiegu wydarzeń. Interdyscyplinarna dyskusja ma na celu identyfikację dwustronnych relacji między przestrzenią a konfliktami społecznymi i ich przejawami. Istotnym kontekstem dyskusji będzie odniesienie się do hybrydowej natury współczesnych konfliktów oraz samej przestrzeni, która ma nierozzerwalnie splecione komponenty: materialny i cyfrowy. W trakcie sesji poruszono zagadnienia przestrzennych przejawów konfliktów społecznych, ról przestrzeni w konflikcie, wpływu przestrzeni na przebieg konfliktu, hybrydowego charakteru współczesnych konfliktów społecznych oraz nowych praktyk oporu w przestrzeni materialnej i cyfrowej.

Druga sesja, pt. *Nierówności w przestrzeni miejskiej*, moderowana przez dr Edytę Bąkowską-Waldmann, odnosiła się do zjawisk nierówności w przestrzeni miejskiej przybierających różnorodne formy i mających złożoną genezę. W sesji uczestniczyli: prof. UJ dr hab. Marta Smagacz-Poziemska, dr Aleksandra Jadach-Sepioło i dr Jakub Rok. Nierówności w przestrzeni miejskiej związane są z jakością zamieszkania w mieście i dobrostanem mieszkańców. Celem sesji było uchwycenie różnych perspektyw przejawów, determinant i skutków tych dysproporcji. W jej

trakcie odniesiono się do zagadnień dostępu do infrastruktury społecznej oraz – istotnych z punktu widzenia jakości życia – funkcji użytkowania terenu, np. terenów zieleni, sportowych i rekreacyjnych. Omówiono również kwestie rynku mieszkaniowego, w tym w odniesieniu do procesów gentryfikacji oraz ich wpływu na lokalne społeczności i dostępu do mieszkań oraz usług. Debatowano ponadto nad rolą procesów rewitalizacji jako narzędzi redukcji nierówności przestrzennych w poprawie jakości życia w mieście i wpływu systemów transportowych na nierówności w przestrzeni miejskiej.

Na koniec uczestnicy i uczestniczki wydarzenia mieli okazję wysłuchać wystąpienia dr inż. arch. Agnieszki Labus pt. *Od osiedli senioralnych do mieszkań podążających za cyklem życia*. Autorka prezentacji przybliżyła zagadnienie mieszkalnictwa wobec starzenia się, wskazała miejsca i warunki mieszkaniowe seniorów i seniorek w Polsce, a także scharakteryzowała trendy i tendencje w projektowaniu wobec starzenia się. Seminarium zakończył podsumowaniem prof. UAM dr hab. Artur Bajerski.

W niniejszym numerze prezentujemy artykuły związane z tematyką tegorocznego seminarium Człowiek – Przestrzeń – Miejsce, a więc konfliktów, nierówności oraz wykluczenia w przestrzeni. Numer tomu rozpoczyna artykuł Marty Klekotko pt. „Paradoks scen egalitarnych, czyli jak egalitarne tożsamości reprodukują nierówności społeczne w przestrzeni miejskiej”, w którym autorka analizuje sceny egalitarne i relacyjny charakter kulturowo-przestrzenny procesów kształtowania się wspólnot miejskich. Przybliżyła naturę determinizmu ekologicznego i redukcjonizmu kulturowego, a także wprowadza koncepcję sceny wypełniającej lukę pomiędzy nimi. Część empiryczna skupia się na badaniach pilotażowych przeprowadzonych w Berlinie oraz właściwych badaniach przeprowadzonych w Warszawie i Krakowie. Autorka dąży do wyjaśnienia paradoksu scen egalitarnych i egzemplifikacji omówionych wcześniej procesów.

Dwa kolejne teksty dotyczą rozwoju transportu w mieście, zarówno zbiorowego, jak i indywidualnego. W artykule pt. „Dostępność transportu publicznego w wybranych średniej wielkości miastach Pomorza Środkowego” Wojciech Szłapacki, na podstawie wskaźników dostępności infrastruktury liniowej i punktowej transportu zbiorowego, charakteryzuje systemy transportowe w średnich miastach Pomorza Środkowego. Wykorzystując środowisko GIS, autor przeanalizował strefy dojazdu do przystanków, a także ocenił ekonomiczną dostępność transportu publicznego. W drugim tekście pt. „Rozwój mikromobilności miejskiej a konflikt o przestrzeń wspólną” Joanna Stępień opisuje, w jaki sposób rozwój mikromobilności w miastach może wpływać na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi w przestrzeniach publicznych oraz generowanie konfliktów o te przestrzenie.

Trzy artykuły niniejszego tomu zostały poświęcone partycypacji społecznej. Edyta Masierek i Damian Przygoda w tekście pt. „Zagospodarowanie placów i rynków w wybranych małych i średnich miastach województwa łódzkiego” poprzez analizę *desk research* programów rewitalizacji i zrealizowanych inwestycji, badań terenowych oraz sondażowych wskazują, że zmiany przeprowadzone zostały bez udziału lokalnej społeczności i często nie zaspokajają jej różnorodnych potrzeb. W kolejnym tekście zatytułowanym „Wyzwania badawcze w procesach

partycypacyjnych w kształtowaniu przestrzeni publicznych. Studium przypadku województwa pomorskiego” zespół w składzie Sylwia Mrozowska, Barbara Kijewska, Weronika Kamińska-Skrzyńska, Dobrosław Mańkowski oraz Marta Popaszkievicz prezentuje metodę badawczą, która wspiera jednostki samorządu terytorialnego w partycypacyjnym kształtowaniu przestrzeni publicznych przy udziale różnych interesariuszy. Natomiast Beata Chmiel w artykule pt. „Rady dzielnic jako kluczowy aktor partycypacji społecznej na poziomie lokalnym: przykład Gdańska” przedstawia zagadnienie funkcjonowania rad dzielnic w kontekście procesów partycypacyjnych w mieście. Wskazuje również na trzy obszary działań, tj. reformę administracji publicznej, zmianę organizacji procesów partycypacyjnych i edukację. Powyższe dwie prace stanowią uzupełnienie niniejszego tomu czasopisma, których tematyka i wyniki badań wpisują się w jego problematykę.

Tom zamyka opracowanie Adama Wronkowskiego, który charakteryzuje udział osób poniżej 30. roku życia w ogóle społeczeństwa polskich gmin w latach 2013 i 2023 oraz jego zmiany w kontekście procesu suburbanizacji. Analizując ogólnodostępne dane z BDL GUS, autor wskazuje obszary o szczególnie wysokich i niskich udziałach osób młodych w ogólnej liczbie mieszkańców oraz miejsca, w których zachodzą najbardziej dynamiczne zmiany w tym zakresie. Ze szczególną uwagą przyjrano się gminom wokół miast wojewódzkich, gdzie proces suburbanizacji zachodzi najintensywniej. Pracę kończy konkluzja o konieczności dalszych badań uwzględniających jednocześnie proces suburbanizacji i osoby młode. Dotyczy to zarówno perspektywy makroskalowej bazującej na dużych zbiorach danych, lecz skupionych na osobach poniżej 30. roku życia, jak i spojrzenia mikroskalowego, pogłębiającego te ustalenia i prezentującego perspektywy osób młodych związane z ich uczestnictwem w procesie suburbanizacji.

Składamy gorące podziękowania prof. dr. hab. Pawłowi Churskiemu – redaktorowi naczelnemu czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” – za możliwość stworzenia tego tomu, który jest niezwykle istotnym przedłużeniem i utrwaleniem dyskusji podjętej w ramach seminarium Człowiek – Przestrzeń – Miejsce. Wyrazy podziękowania składamy również sekretarzowi redakcji czasopisma Rafałowi Lemańskiemu oraz Martynie Burchardt za ogrom pracy włożony w przygotowanie tego tomu. Dziękujemy wszystkim Autorom i Autorkom za wysiłek i czas poświęcony na napisanie tych niezwykle ciekawych tekstów, a także Recenzentom i Recenzentkom, których uwagi przyczyniły się do podniesienia jakości nadesłanych artykułów. Wierzymy, że Czytelnicy i Czytelniczki odnajdą w nich wiele interesujących wątków, które pozwolą nieco głębiej zapoznać się z tematyką konfliktów, nierówności i wykluczeń, z którymi spotykamy się codziennie w przestrzeni miejskiej.

Redaktorzy tomu
dr inż. Maciej Głowczyński
dr inż. Adam Wronkowski